

Rigó Béla (1962–1964)

Úgy tudom, hogy 1962-től 1964-ig lakott a Kollégiumban. Ez Grasselly Gyula igazgató úr időszaka, aki a háború előtti Eötvös Kollégium tagja volt.

Én akkor fogtam fel igazán, mi is ez a kollégium, amikor odakerültem. (A Ménesi úti Eötvös József Collegiumról akkorra már részletesebb információim voltak, híres kollégisták életrajzaiból.) Akkoriban sok abszurd dolgot természetesnek fogadtunk el, de utólag furcsa, hogy úgy éltünk a Kollégium falai között is, mint egy családban, ahol vannak például kínos titkok, amelyekről nem beszélünk. Tudtuk, hogy 1956-ban alakult újjá a Kollégium, és időnként – ki tudja, miért – megakarták szüntetni, aztán szerencsére mégsem történt meg. Talán azért, mert volt egy ugyancsak problematikus fővárosi bátyánk, és illett volna összehangolni a kivégzésünket. Pesti sorstársaink egyébként gyanakodva nézték a szegedi Eötvöst, hogy ez mi a fene akar lenni. Egyébként azt is csak a szóbeszédből tudtuk, hogy a bölcsészek és TTK-sok mellett azért nincsenek a Kollégiumban jogászok, mert egyszer valamiért megsértődtek és kivonultak. Először a Bolyai Intézet Tisza felőli végében laktunk, fenn az emeleten, a Ságvári Gimnázium folyosójának végében. Reggelenként ott tornáztunk, súlyóztunk, ökörködtünk a saját kis folyosórészünkön, az ajtó túloldalán pedig a gimnazista lányok lesték, mikor jön ki (széles ajtónyitással) valaki. Innen kerültünk aztán át a Batthyány utcába, egy kertes polgári házba. Mind a két helyen akkoriban elképzelhetetlen mértékű szabadságot élveztünk. Volt kapukulcsunk, és nem volt porta. Ennek ellenére nem ment el rossz irányba a szabadság, nem vált kocsnává vagy kártyabarlanggá a Kollégium. Legfeljebb a szerelem terén lehettünk liberálisabbak a többieknél, főleg a Batthyányban, amelynek kertje ősbozonttá vadult, el lehetett benne bújni. (Ezt az állapotot őrzi egy vers: „Ez itten egy aszkéta-lak, a kertjében basz két alak.”) A Batthyányban kerültem először szorosabb kapcsolatba a leendő feleségemmel is, amikor a többiek hazamentek tavaszi szünetre. Ezt még versben is megírtam:

*Emlékszel még, a fények imbolyogtak puhán kibomló dombjaidon át.
Megreszketett, ahogy a földre dobva lágyan elernyedttuttogó ruhád,
és lassabban, mint most eszembe villan, odatérdelek vágyaim elé,
a tilalom kialudt, mint a villany, bentről parancsot lüktetett a lét.*

Az ágy végén vasrácsok orgonáltak, halkan zendült meg minden mozdulat. . .

Meg is jelent a Tiszatájban. Majd ezek után találkoztam az utcán Czúth Béla adjunktussal, aki csak ennyit kiabált át a túloldalról: „Olvastuk, intézkedtünk. . .” Megtudtam, egyetemi szakszervezetisként bevitte a rektoriba a Tiszatájat, mi csoda dolog, hogy az Eötvös Kollégiumban nyikorognak az ágyak! Az irodán unatkozók (többnyire hölgyek) vették a lapot, nagyon gyorsan kaptunk új ágymerevítőket. Ez volt költészetem első kézzelfogható eredménye.

Később a Kollégiumban volt a lakodalmam is. (Csak érdekességként említeném meg, hogy apósom, Vajda László, volt budapesti Eötvös-kollégista, feleségem

tanúja Trencsényi-Waldapfel Imre.) Este volt egy esküvői buli, ahol a barátok ünnepeltek. De ezt sem kellett bejelenteni az igazgatónak, szóltam a fiúknak, és kész. A Batthyány jelenleg óvodaként funkcionál, oda járt az unokám.

A közvetlen kollégista elődeinket még ismertük, például Kovács Sándor Iván vagy Kaposi Marci a barátaink voltak. Grasselly Gyula igazgató úr néha megemlítette, hogy ő a háború előtti Eötvös Kollégium tagja volt, de ennél tovább nem bonyolódott részletekbe. Grasselly Gyula is megégette magát korábban, végül az egyetemi karrier helyett az igazgatói posztot kapta. Ez a Komócsin Klán uralkodásának idején történt, ha az egyetem nem lett volna, akkor az ország egyik legsötétebb helyének számított volna Pol Pot-megye székhelye. Egyetlen képem maradt az ekkori időkből, az sem fotó. Winkler László festette rólam. Ki is volt állítva egyszer a Nemzeti Galériában. Két oldalamon Szent-Györgyi Albert és Kerényi Károly portréja, alattam pedig a tűzcsap. Viccelődtek is egyesek: a lángelméket tették ide, hogy gyorsan el lehessen oltani, ha kigyulladnak. Winkler egyébként kitűnő tanár volt, az óráin maga mutatta meg, hogy például ugyanazt hogyan festette volna meg Renoir, Toulouse-Lautrec, Monet, stb.

Hogyan nyert felvételt a Kollégiumba, kik voltak a társai?

Harmadévesként lettem a Kollégium tagja. Kovács Sándor Iván szólt, hogy gyere, mert odavaló vagy, add be a pályázatod. Megtettem, felvettek. Ugyanazok döntöttek, akik hívtak; szóbeli vizsga nem volt, meghívóink tanítottak, vizsgáztattak bennünket, sőt első írásainkat is ők közöltették. A felvétel egyébként anyagiilag is nagy segítség volt számomra, ugyanis szociális alapon működő kollégiumba nem lett volna esélyem bekerülni a szüleim keresete miatt. Szociális ösztöndíjat sem kaphattam hasonló okok miatt, csak népköztársasági ösztöndíjat, melyet tanulmányi alapon lehetett elnyerni. 1964 tavaszán kerültem ki a Kollégiumból, mert megnősültem. Roppant sajnáltam kiköltözésemet, mert a Kollégium életem legkedvesebb közege volt. Számtalan emlékem közül hadd válasszak ki egyet. Csányi Miklós, a későbbi filmrendező volt a szobatársam. Velem is forgatott egy filmetűdöt *Jégvirág* címmel. Kapott egy 8 mm-es filmfelvevőt, a cenzúra által elkobzott tárgyak raktárából. Közölte, hogy én leszek a főszereplő, mert már mindenki hazament téli szünetre. Arról szólt a film, hogy nekem szakítanom kellett a kedvesemmel, aztán egyedül bolyongok, mindent megbánok, felrohanok hozzá, de csak egy cédulát tudok betűzni az ajtajába. Ezt úgy forgattuk le, hogy két vadidegen lányhoz odamentem az utcán, és elkezdtem magyarázni, hogy miről van szó, majd Miklós füttyentésére otthagytam őket. Az egyik utánam kapott, a másik döbbenetben állt. A bemutatón a kritikusok kiemelték felejthetetlen arckifejezését. A kiválasztott lakásból csöngetés nélkül is előjött egy pongyolás hölgy, akit visszaküldtünk, de újra előjött, nem kérünk-e egy kávé. A bemutató felejthetetlen volt, alkotó hevében égve Csányi elfelejtette felhúzni a rugót, ezért a készülék egyre lassabban vett, ez a vetítésen pont fordítva látszott. Én normál tempóban szakítottam, egyre gyorsabb léptekkel meditáltam, körülöttem boldog emberek rohángáltak, fájdalmamban föltrappoltam kedvesem ajtajáig, ahonnan

kivágódott a mélyen dekoltált pongyolás asszony.

Mi volt Grasselly Gyula munkamódszere?

Időnként jött és beszélgetett velünk. Nagyon kedvesen és távolságtartóan; elegáns volt, hagyta, hogy szervezzünk magunknak dolgokat. Nem akart ránk akaszzkodni.

Milyen volt a Kollégium tudományos élete?

A Kollégiumnak nem nagyon volt, a kollégistáknak volt. Többségünk szerepelt a diákköri konferenciákon. Volt olyan, akiknek mondták, hogy csipkedje magát, de inkább elment a Kollégiumból. Többségében tehetséges és igyekvő tagok voltak. A fiatalabbak rendszeresen kértek segítséget az idősebbektől, főleg a TTK-soknál volt ez divat. Ezt onnan tudom, hogy néha Gyuris és társai azzal „alázták” a szegény kis elsőst: „menj már, ezt a példát még egy bölcsész is megcsinálja” – és akkor átkurjantottak nekem. Arra viszont határozottan emlékszem, hogy magánbeszélgetéseink túlnyomó többsége a szakmáról szólt. Ebben semmi kötelességtudatot ne keressünk. Arról beszélgettünk, ami minket a legjobban érdekelt.

Fenyegette megszűnés a Kollégiumot? Voltak ez ügyben valamiféle támadások?

Nem voltunk népszerűek. Főleg a kapukulcsunkat irigyelték. Persze mi nem tehattunk arról, hogy ők abnormálisan be voltak zárva. Rengetegszer előjött az a kívánság, hogy olvasszanak be bennünket más kollégiumba. Nemcsak jogosan irigy hallgatók gondolták így, hanem komoly tanárok is. Például – legnagyobb fájdalomra – közjük tartozott Kristó Gyula is. Neki anno minden erénye megvolt, hogy Eötvös-kollégista lehessen, de valamiért mégsem lett az. A hatalom szemében viszont pozitív érv volt népszerűtlenségünk, inkább a népszerű intézmények, csoportosulások izgatták. Ezt mint a fiatal – még nem eléggé holt – költők társaságának egyik prominens alakja a bőrömön is éreztem. Utólag érdeklődve olvasom a rólunk (sokszor leginkább rólam) írt ügynöki jelentéseket. Valószínű, a Kollégiumról is bőven van ilyen anyag, a fiatal történészek esetleg kutathatnák. De e téren nem az Eötvös-kollégisták lehettek a fő ellenségek, kevesen voltak és arisztokratikusak. Azidőtájt volt más olyan kollégium, ahol egy hallgató – munkásőr pisztolyával fenyegetőzve – terrorizálta, csicskáltatta a társait, majd az egyiküket le is lőtte. Ehhez képest, mit mondhatott rólunk a hatalom? Időnként bementek hozzájuk lányok? Na és akkor mi van!

Elhoztam a Szegedi Egyetem legutóbbi számát. Hogy indult a Szegedi Egyetem című újság, hogy került az író-szerkesztő csapatba? Jelenlegi tagjaink között is van egy kollégista (Arany Mihály), aki benne van a szerkesztőgárdában.

Nagyon örülök, adja át neki üdvözetem. Itt látom a szerkesztők között Turi Timit is. Először nálunk jelent meg a Kincskeresőben, Janikovszky Éva ajánlotta. A lap az 1962 utáni enyhülés egyik látványos produktuma volt. A hatalom megengedte, hogy az '56-os (ellen)forradalomban kiemelkedő szerepet játszott szegedi egyetemistáknak lapjuk lehessen. Persze a szerkesztőbizottságon a négy felsőoktatási intézményt (JATE, Orvostudományi Egyetem, Tanárképző Főiskola, Tanítóképző Főiskola) csakis tanárok képviselhették. Én voltam az egyetlen hallgató

a szerkesztő bizottságban. A városi KISZ-bizottság javasolt, mert évekkel korábban előadóként szolgáltam a KISZ-oktatás fontos ügyét. Így rólam tudták, hogy ki vagyok. Kaposi Marcival szerkesztettük a kultúra rovatot. (Ennél csak a sakkrovatunk volt érdekesebb.) A lap túlnyomó része viszont dögunalom volt. A különböző intézmények, karok, tanszékek presztízskérdésnek tekintették, hogy szerepeljenek. Az egyik leggyilkosabb műfaj a külföldet járt professzorral készített interjú volt, szakmáról kevés szó esett benne, mert azt az olvasó nem értette volna, amit pedig abból a világból látott, azt nem mondhatta el, ha nem akarta, hogy elvegyék az útlevelét. Nekem, sajnos rövidre sikerült a lapnál való tündöklésem. Bejött főszerkesztőnek Papp Lajos, lírai költő, aki roppant utált, mert bennem látta nagy riválisát. Addig szekírozott, amíg ott nem hagytam. Súlyos hibát követtem el. Hiába jelentem meg még egy darabig a Tiszatájban, a Szegedi Egyetemet többen olvasták. Utólag lapozgatva ma is érdekes a lap kultúrrovata. Nagyon érzékletesen tükrözi saját korát. Én például összehoztam egy Jevtusenko oldalt. Ő volt az ügyeletes botrányhőse a szovjet költészetnek. Amikor a szovjet írókongresszuson megbírálták, máris jött egy támadás, hogy mi a fenét akarunk mi egy ilyen revizionistával. Én pedig kihasználtam, hogy magyarul nem jelent meg Hruscsov beszédének – ahol kiosztotta a moderneket – teljes szövege. Írtam tehát magam ellen egy névtelen levelet, amelyben színvallásra szólítanak fel. A csel bejött. Behívtak, hogy van negyedórám a válaszára, átmentem a másik szobába, piszkáltam a körömöt végig, majd előhúztam a zsebemből a kész választomat, amelyben a Lityeraternaja Gazetában megjelent teljes szövegből fordított Hruscsov idézetekkel cáfoltam az ellenem felhozott vádakot.

Hogy alakult az egyéni életpályája, mennyiben járult ehhez hozzá a Kollégium?

Azt a szemléletet adta, hogy ha a saját szemétdombján az ember nem lát túl, akkor nem művelt, sőt nem is jó szakember. Amikor tanár voltam egy nevelőotthonban, és hordtam a gyerekeket reggelenként az iskolába, ha valamiért hiányzott a szaktárgyat tanító tanár, én tartottam meg óráit bármilyen tantárgyból. Ehhez az ismeretek alapjait még a középiskolából hoztam, de a továbbtanulás állandó igényét a Kollégium adta hozzá. Először Mórahalmon tanítottam. Onnan kerültem a Húvösvölgyi Nevelőotthonba. Innen kiemelték és három és fél évig dolgoztam a Művelődési Minisztérium Kiadói Főigazgatóságán. Utána 14 év következett a Móra Kiadóban, majd megalapíthattam az Unikornis Kiadót, átmenetileg dolgoztam az Egmont-Pannóniánál. Ezután kerültem a Délmagyarországhoz. Jelenleg a Kincskeresőt szerkesztem. Írtam, fordítottam könyvet, forgatókönyvet, színdarabot és főként verseket gyerekeknek, felnőtteknek. Nekem horizontális az életpályám, minden műfajban léteztem, talán csak a nagyregény van még hátra.

*Az interjút Varga-Orvos Zoltán készítette 2009-ben Budapesten
Szerkesztette: Antal Gabriella Karlivna*